

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 03.05.2021

§ 178

Kaupunginhallituksen lausunto Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle KV 25.1.2021 § 14 Lahden suunta -työn 2017-2020 hyväksymistä koskevasta päätöksestä tehdyistä valituksista

2/10.02.00.00/2021

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Yleiskaava-arkkitehti Johanna Säöksniemi p. 050 518 4445

Yleiskaavoittaja Sanna Suokas p. 044 769 8640

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Kaupunginhallitus tarkasti pöytäkirjan tämän pykälän osalta heti.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Timonen Pekka

Päätösehdotus

Lahden suunta -työn 2017-2020 valitukset kohdistuivat Lahden kaupungin yleiskaava 2030 (Y-203). Kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelmaan (SUMP) ei kohdistunut valituksia, joten se katsotaan hyväksytyksi Lahden kaupunginvaltuuston 25.1.2021 § 14 päätöksellä.

Yleiskaavan ratkaisujen lainvoimaistuminen nopeassa aikataulussa on tärkeää MAL-sopimuskirjauksien toteuttamiseksi.

Kaupunginhallitus ilmoittaa lausuntoon Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle Salpausselän luonnonystävät ry:n ja Jokimaan Omakotiyhdistys ry:n valituksien johdosta seuraavan:

Lahden suunta -työn 2017-2020 prosessikuvaus

Lahdessa on kehitetty innovatiivisella tavalla yleiskaavoitusta jatkuvaksi, valtuustokausittain päivittyväksi prosessiksi ja tämä kehitystyö on saanut valtakunnan tasolla kiitosta. Lahdessa yleiskaavoitusta on tehty valtuustokausittain jatkuvana työnä vuodesta 2009. Lahden yleiskaavamalli on ajan hermolla ja ratkoo edelläkävijänä juuri niitä ongelmia, mitä Maankäyttö- ja rakennuslain uudistustyössä yritetään ratkaista. Erityisen tärkeää valtuustokausittain päivittyvässä yleiskaavamallissa on se, että asemakaavoitusta ohjaava yleiskaavoitus ja sen tietopohja pysyvät jatkuvasti ajan tasalla. Kaavoituksen kehittäminen ja ajassa mukana oleminen ovat olleet meidän yleiskaavamallimme vahvuus.

Vuosien 2017-2020 yleiskaavakierros oli jo kolmas jatkuvan yleiskaavan kierros. Tällä kierroksella työtä laajennettiin Lahden suunta -työksi, jossa yhdistyivät uudella tavalla maankäytön, liikenteen ja palveluiden suunnittelu. Työn ytimen muodostivat yleiskaava ja ensimmäistä kertaa laadittu Kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelma (SUMP). Yleiskaava ja Kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelma yhdistettiin prosessiksi, jota kutsutaan nimellä Lahden suunta. Tästä johtuen koko työstä on käytetty nimeä Lahden suunta -työ 2017-2020. Mukana oli myös ympäristöohjelman ja palveluverkkotyön teemoja. Tämä tapa tehdä maankäytön ja liikkumisen suunnittelua yhdessä on Suomessa ainutlaatuinen. Kehitimme siis myös kolmannelle kierroksella uutta ja olemme ajan hermolla yhdistämällä maankäytön ja liikenteen suunnittelua uudella tavalla, sekä huomioimalla ilmastotavoitteet koko työssä.

Lahden ensimmäinen Kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelma (SUMP) on valmisteltu yleiskaavan rinnalla samassa Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukaisessa päätöksentekoprosessissa, vaikka laki ei tähän velvoita. Kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelma (SUMP) on hyväksytty samassa päätösesityksessä Lahden yleiskaava 2030 (Y-203) kanssa. Kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelmalla ei ole oikeusvaikutuksia eikä se saa lainvoimaa. Kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelmaan (SUMP) ei kohdistunut valituksia, joten se katsotaan hyväksytyksi Lahden kaupunginvaltuuston 25.1.2021 § 14 päätöksellä.

Lähtökohtana jatkuvan yleiskaavamallin kehittämisessä on ollut se, että keskitytään aina muutostarveteemoihin. Yleiskaavan laatiminen neljässä vuodessa valtuustokausittain on käytännössä onnistunut, kun eri kierroksilla on keskitytty ajankohtaisiin asioihin. Vuosien 2017-2020 kierroksella työn painopisteet olivat yleiskaavan laajentaminen koko kaupungin alueelle, sopivan yleiskaavataso löytäminen, yleiskaavatyön mallin laajentaminen yleiskaavan ja eri ohjelmien muodostamaksi kokonaisuudeksi eli Lahden suunnaksi, kuuden strategisesti tärkeän teeman tarkastelu sekä Kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelman laatiminen ensimmäistä kertaa. Strategisesti tärkeät teemat ovat 1) Kestävästi kasvava Lahti, 2) Lahden keskusta, 3) Asumisen Lahti, 4) Elinkeinojen Lahti, 5) Palvelujen ja kaupan Lahti ja 6) Luonnonläheinen Lahti, joiden pohjalta on myös laadittu Lahden suunta -työn 2017-2020 tavoitteet. Keskeistä jatkuvassa yleiskaavatyössä on ollut sen valmistuminen valtuustokauden aikana sekä mahdollisuus tarvittaessa siirtää lisätarkastelua vaativia teemoja seuraavalle kierrokselle. Jatkuva yleiskaavatyön innovatiivinen malli ei ole toimiva, jos joudumme joka kierroksella ratkaisemaan kaiken, eikä ajankohtaisiin teemoihin keskittyminen ole mahdollista.

Lahden kaupunki ja Nastolan kunta yhdistyivät 1.1.2016 uudeksi Lahden kaupungiksi. Lahden suunta -työn 2017-2020 tuloksena syntyi ensimmäinen koko uuden Lahden kaupungin kattava strateginen yleiskaava. Lahdessa on voimassa kuusi oikeusvaikutteista osayleiskaavaa ja yksi oikeusvaikutteinen rantayleiskaava. Laadittu Lahden yleiskaava 2030 (Y-203) tulee korvaamaan osan vanhoista osayleiskaavoista osittain ja osan kokonaan.

Hämeen ELY-keskus toteaa ehdotusvaiheen lausunnossaan seuraavaa: "Lahden suunnaksi nimetty yleiskaava ja kestävä liikunnan ohjelma vievät Lahtea tulevaisuuteen. Yleiskaavatyön kehittäminen Lahdessa on valtakunnan tasollakin ollut merkittävää ja esimerkillistä. Kaavoituksen kehittämisessä on ennakoitu reippaasti maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mahdollisia tulevia muutoksia ja siirtymistä digitaaliseen kaavoitukseen. Tällä yleiskaavakerroksella työn vaativuutta on lisännyt yleiskaava-alueen merkittävä laajentuminen ja kaupungin maankäytön monipuolistuminen laajoilla maaseutualueilla, sekä kunnianhimoinen maankäytön ja kestävä liikenteen samanaikainen suunnittelu sekä ajankohtainen ilmastonmuutosnäkökulma. Suunnittelutyö ja laajan kokonaisuuden hallinta on lähtökohtiin ja aikatauluun nähden ollut kiitettävää."

Hämeen ELY-keskuksen antamat kiitokset vahvistavat käsitystämme innovatiivisesta ja eteenpäin katsovasta prosessista, joka on merkittävä Lahden kehityksen kannalta. Hämeen ELY-keskus esitti lausunnossaan myös joitakin tarkistus- ja täydennystarpeita kaavaselostukseen ja kaavamääräyksiin. Ennen hyväksymiskäsittelyä tehdyillä tarkistuksilla ja täydennyksillä olemme varmistaneet, että innovatiivinen prosessimme ja yleiskaavamme on myös voimassa olevan Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukainen ja kaavaselostus kattaa MRA:n

mukaisen sisällön.

Ehdotusvaiheessa olemme tarkistaneet ja täydentäneet aineistoja Hämeen ELY-keskuksen lausunnon perusteella seuraavilla keskeisillä toimenpiteillä. Kaikki ennen hyväksymiskäsittelyä tehdyt muutokset on kuvattu tarkemmin kaavaselostuksessa sivuilla 150-155:

- Luonnon monimuotoisuus ja ekologiset yhteydet -teemakartan indeksiluettelon luettavuutta parannetaan lisäämällä mukaan yleiskaava-alueiden kaavamerkinnät indeksinumeroineen.
- Yleiskaavan yleismääräyksissä rakennettua kulttuuriympäristöjä koskeva määräys täsmennetään seuraavaan muotoon "Alueiden suunnittelussa ja toteutuksessa maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (MaRy) ja paikallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (LaRy) on otettava huomioon teemakartalta ja kohdeluettelosta 1/2: Arvokkaat kulttuuriympäristöt yleiskaavakartalla esitettyjen RKY- ja MA-alueiden sekä muinaismuistokohteiden lisäksi."
- Yleiskaavan yleismääräyksissä luonnon monimuotoisuus ja ekologiset yhteydet nostetaan omaksi määräyksekseen seuraavassa muodossa "Alueiden suunnittelussa ja toteutuksessa luonnon monimuotoisuus kohteet ja ekologiset yhteydet on otettava huomioon teemakartalta ja kohdeluettelosta 2/2: Luonnon monimuotoisuus ja ekologiset yhteydet yleiskaavakartalla esitettyjen luonnonsuojelualueiden (SL), luonnonsuojelulain nojalla suojeltujen luontotyyppien, Natura 2000 -verkoston alueiden (nat), vesialueilla olevien luonnonsuojelualueiden (sl) sekä viheryhteystarvemerkitöjen lisäksi.
- Yleiskaavakarttaan lisätään tieto oikeusvaikutuksista ja siitä, että

kaavakarttaan liittyy kaksi oikeusvaikutuksetonta teemakarttaa kohdeluetteloiheen. Molempien teemakarttojen nimiöt ja viittaukset yleiskaavan pääkartan kanssa yhdenmukaistetaan.

- Jokimaan elinkeinoelämän alueen (T-23) alueelliseen suunnitteluohjeeseen lisätään: "Teollisuusalueen rajausta tulee tarkastella asemakaavassa virkistysyhteyksien turvaamiseksi Salpausselältä Okeroisiin."

- Lisätään Pippon elinkeinoelämän alueen (T-22) alueelliseen suunnitteluohjeeseen seuraava tavoite "Alueen suojele- ja luontoarvot edellyttävät merkittävää yhteensovittamista jatkosuunnittelussa. Alueen eteläkärjen rajaus tulee määrittää asemakaavassa siten, että teollisuusalueen eteläpuolinen, maakunnalliseen ekologiseen verkostoon kuuluva virkistysalue (VR-3) säilyy riittävän leveänä ja metsäisenä."

- Korjataan kaavakartalle Ruoriniemen pohjavesialueen virheellinen rajaus.

- Vaikutusten arviointia täydennetään erillisellä ehdotusvaiheen vaikutusten arviointiraportilla (liite 16), jonka sisältö ryhmitellään MRA 1§ mukaisesti. Ehdotusvaiheen vaikutusten arviointi keskittyy kuvaamaan muuttuvan maankäytön alueita erityisesti Nastolan alueella sekä ehdotusvaiheessa tapahtuneita muutoksia. Mahdollisten negatiivisten vaikutusten osalta kuvataan myös niitä ehkäiseviä ja lieventäviä toimenpiteitä. Liikenteellisten vaikutusten arviointia täydennetään ehdotusvaiheen vaikutusten arvioinnissa mm. lisäämällä liikennemallin tarkempi kuvaus. Samalla koko liikenneverkon toimivuutta, kattavuutta ja turvallisuutta kuvataan yleiskaavatasoisesti.

Lisäksi uusien ja laajentuvien elinkeinoelämän ja kaupan alueilla arvioidaan tarkemmin vaikutuksia liikenteeseen ja liikenneturvallisuuteen sekä tarkastellaan alueiden saavutettavuutta eri kulkumuodoin. Tarkempien liikenneselvitysten laatiminen tapahtuu tarvittaessa alueellisesti asemakaavoituksen yhteydessä.

Ehdotusvaiheen vaikutusten arvioinnissa kuvataan vielä kerran tehtyjä kaavaratkaisuja ja peilataan niitä suhteessa kaavatyölle asetettuihin tavoitteisiin ja lainvoimaisiin kaavoihin.

- Kaavaselistusta täydennetään maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA 17 §) mukaiseksi lisäämällä siihen kuvaukset luonnosvaiheen vaihtoehtopareista, yleiskaavan suhteesta valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin sekä Päijät-Hämeen maakuntakaavaan 2014. Kaavaselistukseen lisätään myös kuvaukset ehdotusvaiheen jälkeen tehdyistä muutoksista, yleiskaavan seurannasta ja toteutuksesta sekä vaikutusten arvioinnista. Uusien kuvausten lisäämisen takia, kappaleiden järjestystä muutetaan loogisemmaksi selostuksen toisessa osassa

- Yleismääräysten verbimuotoja yhdenmukaistetaan määräävämmiksi. Lisäksi määräykset, jotka sisältävät viittauksia ohjelmiin, siirretään Suunnittelu- ja toteutusohjeet -osioon. Lisäksi Suunnittelu- ja toteutusohjeet -osioon lisätään tieto: "Järvien ranta-alueilla on voimassa olevia ranta-asemakaavoja, joiden alueella noudatetaan ranta-asemakaavan merkintöjä- ja määräyksiä. Ranta-asemakaavoitettuja alueita ei ole esitetty yleiskaavassa."

Hämeen ELY-keskus ei ole valittanut Lahden suunta 2017-2020 -työn hyväksymispäätöksestä. Tämä vahvistaa käsitystämme siitä, että olemme onnistuneet kaavaehdotuksen yksityiskohtien viimeistelyssä

niin, että Lahden suunta 2017-2020 -työ ja yleiskaava on voimassa olevan Maankäyttö ja rakennuslain (MRL) mukainen mm. seuraavien keskeisten pykälien osalta: 5 §, 9 §, 22 §, 30 §, 32 §, 39 §, 40 §, 41 §. Samalla katsomme, että täydennysten myötä myös kaavaselostus kattaa MRA 17 §:n mukaisen sisällön.

Lahden suunta -työn 2017-2020 tavoitteet

Lahden kaupunginvaltuusto hyväksyi Lahden suunta -työn 2017-2020 tavoitteet 15.1.2018. Tavoitteet on jaettu kuuteen teemaan Lahden suunta -työn 2017-2020 selostuksen mukaisesti.

1. Kestävästi kasvava Lahti

- Lahdessa on omaleimaisia alueita, joilla on erilainen palvelutarjonta ja joissa on mahdollista liikkua tasavertaisesti eri tavoin. Liikkumisessa suositaan vähäpäästöisiä liikennemuotoja. Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen yhteenlaskettu kulkumuoto-osuus on yli 50 %.
- Lahdessa on tiivis ja sekoittunut kaupunkirakenne, joka on viihtyisä, terveellinen ja turvallinen. Yhdyskuntarakenne, kaupunkiympäristö ja palveluverkko houkuttelevat kävelemään, pyöräilemään ja käyttämään joukkoliikennettä. Asemanseudut ovat solmukohtia.
- Maaseudulla asuminen keskittyy kyläalueille palvelujen edellytyksien parantamiseksi.
- Ilmastonmuutoksen aiheuttamiin ääri-ilmiöihin on varauduttu joustavilla ja jatkuvasti arvioitavilla maankäytön ja infrastruktuurin ratkaisuilla.
- Arvokkaimmat luonnonympäristöt on suojeltu rakentamiselta.

2. Lahden keskusta

- Lahden keskusta on kasvanut ja vahvistunut koko maakunnan keskuksena. Keskusta on viihtyisä kaupunkielämän sydän, jossa käydään työssä, asioidaan, oleskellaan ja jossa on tiloja yritysten erilaisiin tarpeisiin.
- Keskusta on lähellä lahtelaisia. Keskustaan pääsee sujuvasti kaikilla kulkumuodoilla. Keskitettyä pysäköintiä suositaan.
- Keskustan liikennejärjestelyissä etusijalla ovat jalankulku, pyöräily ja joukkoliikenne. Autoliikenne on sopeutettu muihin liikkumismuotoihin.

3. Asumisen Lahti

- Lahdessa on tarjolla kohtuuhintaisia asuntoja ja eri elämäntyyliin sopivia asumismuotoja eri puolilla kaupunkia.
- Liikkuminen asuinalueilla on viihtyisää ja turvallista.
- Asukkailla on etupihalla kaupunki, takapihalla luonto. Luonto on lähellä asukkaita.
- Lahteen on toteutunut kaupunkikuvallisesti korkeatasoisia keskusta-asumisen kortteleita

4. Elinkeinojen Lahti

- Lahden seudulla on vetovoimainen toimintaympäristö ja uusia hyviä alueita yrityksille sekä laadukas asuinympäristö työntekijöille.
- Lahden työpaikkaomavaraisuus on yli 110%.
- Lahti on johtava elintarvike-, ympäristö- ja muotoiluosaamisen liiketoiminta-alue, jossa kehitetään kiertotaloutta uutta teknologiaa hyödyntäen.
- Lahti on vahva yliopistokaupunki, jossa koulutus, tutkimus ja elinkeinotoiminta ovat lähellä toisiaan ja toimivat yhteistyössä.
- Maaseudulla on monipuolista maaseudun ominaisuutta

hyödyntävää elinkeinotoimintaa.

5. Palvelujen ja kaupan Lahti

- Julkisia palveluita tarjotaan eri laajuudella ja eri tavoin riippuen kaupunginosan luonteesta ja väestön tarpeista. Palveluita tarjotaan laajasti myös sähköisinä.
- Kaupunkivyöhykkeellä arkipäivän palvelupisteet on mahdollista saavuttaa kävellen tai pyörällä, muut palvelupisteet ovat hyvin saavutettavissa joukkoliikenteellä. Maaseutumaisilta alueilta palvelupisteet saavutetaan joukkoliikenteellä tai omalla autolla.
- Keskustan ulkopuoliset kaupalliset palvelut on sijoitettu yhdyskuntarakenteeseen olemassa olevien hyvien liikenneyhteyksien varrelle.
- Kaupunkijakelussa käytetään älykkäitä ratkaisuja ja kestäviä liikennemuotoja ja kaupan toimijat tekevät yhteistyötä.
- Kaupunkivyöhykkeellä joukkoliikenne on kilpailukykyinen palvelu. Joukkoliikenteen runkolinjat tarjoavat nopeita yhteyksiä. Joukkoliikenteen nousijamäärät ovat kasvaneet kaksinkertaisiksi.
- Eri liikennemuotojen solmukohtiin on järjestetty hyvät liityntämahdollisuudet. Liikenteen palvelut ovat osa sujuvia matkaketjuja.

6. Luonnonläheinen Lahti

- Lahdessa on puhtaat järvet ja pohjavesi.
- Viheralueet ja kaupunkiluonto muodostavat helposti saavutettavan verkoston myös rakennetussa ympäristössä.
- Lahden vaihteleva ja monimuotoinen luonto tarjoaa erilaisia elämyksiä ja hyötyjä asukkaille ja matkailijoille.

Lahden suunta työtä on valmisteltu työlle asetettujen tavoitteiden

pohjalta ja Hämeen ELY-keskuksen ehdotusvaiheen lausunnon mukaan olemme onnistuneet tässä työssä hyvin: "OAS:n mukaan valtuustokaudella 2017–2020 painottuu yhdyskuntarakenteen ja fyysisen kaupunkiympäristön sekä liikkumisen ja liikenteen suunnittelun yhdistäminen eheäksi vuorovaikutteiseksi kokonaisuudeksi. Muita keskeisiä sisältöjä ovat esimerkiksi palveluiden ja palveluverkon, kaupan ja elinkeinojen sekä luonnonympäristön teemojen suunnittelu. Kaavan selvitysten sekä valmistelu- ja ehdotusaineiston perusteella yleiskaavatyölle asetetut painotukset ovat ohjanneet suunnittelutyötä. Luonnonympäristön teemojen suunnittelusta on kappaleessa Luonnonsuojelu esitetty huomioita maankäytön tavoitteiden yhteensovittamisen tarpeesta luonnon monimuotoisuuden säilymisen edistämiseksi." Todettakoon tässä kohtaa, että luontoympäristöjen osalta olemme viimeistelleet yleiskaavaa ELY-keskuksen lausunnon mukaisesti ennen hyväksymiskäsittelyä ja se, ettei ELY-keskus valittanut Lahden suunta 2017-2020 -työn hyväksymiskäsittelystä, vahvistaa käsitystämme siitä, että olemme onnistuneet viimeistelytyössä.

Lahden suunta -työn 2017-2020 suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin (VAT) (MRL § 22)

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet koskevat asioita, joilla on aluerakenteen, alueiden käytön taikka liikenne- tai energiaverkon kannalta kansainvälinen tai laajempi kuin maakunnallinen merkitys, merkittävä kansallinen vaikutus kulttuuri- tai luonnonperintöön sekä valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävyYTEEN, aluerakenteen taloudellisuuteen tai merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen.

Asioiden merkitystä tarkastellaan siis paikallista tasoa laajemmasta

näkökulmasta. Lahden suunta -työn kannalta kaikkien viiden kokonaisuuden valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat tärkeitä ja niiden toteutumista on edistetty työssä hyvin. Myös Hämeen ELY-keskus vahvistaa näkemystämme lausunnossaan, jonka mukaan Lahden yleiskaavaehdotus 2030 (Y-203) toteuttaa pääosin erinomaisesti valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ja täyttää yleiskaavan sisältövaatimukset lukuun ottamatta luonnon monimuotoisuuden edistämistavoitetta.

Kaava-asiakirjoja, kaavamerkintöjä ja -määräyksiä on ennen hyväksymiskäsittelyä täydennetty ELY-keskuksen lausunnon ja viranomaisneuvottelujen perusteella ja katsomme, että hyväksytty työ toteuttaa hyvin valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita MRL §22:n mukaisesti. Hämeen ELY-keskus ei valittanut Lahden suunta -työn hyväksymispäätöksestä, mikä vahvistaa käsitystämme siitä, että yleiskaava toteuttaa ennen hyväksymiskäsittelyä tehtyjen muutosten jälkeen valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ja täyttää MRL:n mukaisesti yleiskaavan sisältövaatimukset.

Lahden suunta -työn 2017-2020 merkittävimmät toimenpiteet, joilla valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita edistetään on käyty tarkemmin läpi teemoittain kaavaselostuksen sivuilla 170- 171.

Lahden suunta -työn 2017-2020 suhde maakuntakaavaan (MRL § 30, § 32)

Maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma alueiden käytöstä maakunnassa. Maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja sillä ratkaistaan valtakunnalliset, maakunnalliset ja seudulliset alueiden käytön kysymykset.

Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa.

Maankäyttö- ja rakennuslain 32 § mukaisesti viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Yleiskaava on maakuntakaavaa tarkempi, kunnan yleispiirteinen suunnitelma, jonka tehtävä on yhdyskuntarakenteen eri toimintojen yhteensovittaminen. Yleiskaavalla tarkastellaan alueiden käyttöä maakuntakaavaa yksityiskohtaisemmin, jolloin maakuntakaavassa esitettyjen aluevarausten laajuutta ja sijaintia voidaan muuttaa tai aluevarauksesta voidaan myös luopua edellyttäen, että maakuntakaavan keskeiset ratkaisut ja tavoitteet eivät vaarannu.

Yleiskaavan valmistelussa on otettu huomioon voimassa oleva Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014 ja Päijät-Hämeen liitto katsoo ehdotusvaiheen lausunnossaan, että yleiskaavaehdotus on lainvoimaisen Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014 mukainen. Päijät-Hämeen liiton antama lausunto yleiskaavaehdotuksesta vahvistaa käsityksemme siitä, ettei yleiskaavassa esitetty ratkaisu vaikeuta maakuntakaavan tavoitteiden toteuttamista.

Lahden suunta -työtä 2017-2020 on tarkasteltu suhteessa Päijät-Hämeen lainvoimaiseen maakuntakaavaa 2014 kaavaselostuksessa sivuilla 172-182. Tarkastelu teemoina ovat 1. Maakunnan tarkoituksenmukainen alue- ja yhdyskuntarakenne, 2. Alueiden käytön ekologinen kestävyys, 3. Ympäristön ja talouden kannalta kestävä liikenteen ja teknisen huollon järjestelyt, 4. Vesi- ja maa-ainesvarojen

kestävä käyttö, 5. Maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset, 6. Maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaaliminen sekä 7. Virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että yleiskaavatyö on MRL 32 § mukainen, eikä vaikeuta maakuntakaavan ja sen tavoitteiden toteutumista. Yleiskaavan ratkaisuja suhteessa maakuntakaavaan on tarkasteltu myös tässä vastineessa tarkemmin eri valitusteemojen osalta.

Kulttuuriympäristö ja luonnon monimuotoisuus -teemakartat

Yleiskaavan kehittymisen myötä tavoitteena on esittää yleiskaava useammalla oikeusvaikutteisella kaavakartalla. Tämä muutos on tarkoitus toteuttaa Lahden suunta -työn kierroksella 2021-2025. Kaavakartat olisivat eri teemaisia, jolloin teeman mukaista tietomäärää yleiskaavassa pystyttäisiin lisäämään ja samalla parannettaisiin kaavakarttojen luettavuutta. Oikeusvaikutteinen kaavakartta arvokkaista kulttuuriympäristöistä tulee pohjautumaan Arvokkaat kulttuuriympäristöt -teemakarttaan, missä kulttuuriympäristökohteet on nyt kattavasti selvitetty koko Lahden alueelta. Oikeusvaikutteinen sini-viher -kaavakartta puolestaan tulee pohjautumaan Luonnon monimuotoisuus ja ekologiset yhteydet -teemakarttaan sekä yleiskaavatyön aikana laadittuun hulevesiselvitykseen. Seuraavan kierroksen jatkotyössä tarkastellaan, mitä muita tietoja Kulttuuriympäristö -kartalla ja sini-viher-kartalla on syytä esittää ja millaisia kaavamääräyksiä on syytä antaa.

Muutos useampaan oikeusvaikutteiseen kaavakarttaan oli tarkoitus toteuttaa jo Lahden suunta -työn 2017-2020 kierroksella. Kaavatyön edetessä kuitenkin todettiin useamman oikeusvaikutteisen kaavakartan vaativan huomattavan paljon arvioitua enemmän työaikaa ja taustatyötä.

Arvokkaiden kulttuuriympäristöjen osalta paikalliskohteiden tietopohjaa laajennettiin laatimalla Nastolan kulttuuriympäristöselvitys. Vanhan Lahden alueella tarvetta on kuitenkin vielä paikallisesti merkittävien kulttuuriympäristökohteiden päivitykselle, sekä aineistojen harmonisoinnille ja luokittelulle.

Luonnon monimuotoisuus ja ekologiset yhteydet -teemakarttaan taas yhdistettiin tiedot Lahden kaupungin ja Nastolan kunnan aikaisemmissa selvityksissä tai tietokannoissa esiteltyistä luontokohteista sekä laajennettiin tietopohjaa uudella selvityksellä Lahden ekologisista verkostoista. Yleiskaavan lähtötietoina on ollut mm. kohde ja aluerajaustiedot luonnon monimuotoisuuskohteista, SYKE:n tiedot suojelluista alueista ja luontotyypeistä, ELY:n tiedot uhanalaisten lajien esiintymisestä, liito-oravaselvityksen tiedot, sekä lukuisia alueellisia luontoselvityksiä. Tarvetta on kuitenkin erityisesti luontotietojen pohja-aineistojen maastotarkistuksille ja aluerajauksien tarkistuksille.

Koska sekä kulttuuriympäristöjen, että luonnonmonimuotoisuustietojen osalta Lahden ja Nastolan aineistot eivät ole harmonisoitu keskenään ja aineistossa on tarkistamisen tarvetta, työ päätettiin siirtää tehtäväksi seuraavalla kierroksella. Työn tekeminen Lahden suunta -työn 2017-2020 kierroksella ei olisi ollut mahdollista pysyen jatkuvassa neljän vuoden syklissä. Karttojen muuttaminen oikeusvaikutteisiksi ehdotusvaiheessa on luonteeltaan sellainen toimenpide, joka olisi vaatinut Lahden suunta -työn ehdotuksen asettamisen uudelleen nähtäville. Tämä olisi estänyt hyväksymiskäsittelyn kuluvalla valtuustokaudella. Muutenkin tema katsottiin sellaiseksi, että sille olisi hyvä varata riittävästi aikaa vuorovaikutukselle ja yhteiselle keskustelulle, mikä onnistuu, kun työlle on seuraavalla kierroksella aikaa

useampi vuosi. Toisaalta osallisten oikeusturva vaarantuisi, jos oikeusvaikutteiseksi tehdään aineisto, jonka tietopohjan on todettu vaativan tarkistamista.

Sekä kulttuuriympäristön, että luonnonmonimuotoisuuden osalta yleiskaavan aineistoja on täydennetty ja työstetty merkittävästi eteenpäin voimassa olevaan Lahden läntisten osien osayleiskaavaan nähden ja tuotu teemoja näkyvämmiksi osallisiin nähden. Tietopohjaa on täydennetty lisäksi erityisesti kulttuuriympäristön osalta verraten voimassa oleviin Nastolan alueen osayleiskaavoihin nähden. Luontoon, ympäristöön ja virkistykseen liittyviä selvityksiä on täydennetty kierroksella 2017-2020 yleiskaavatasoisella hulevesiselvityksellä, selvityksellä Lahden tärkeimmistä ekosysteemipalveluista, virkistysalueverkoston yleissuunnitelmalla, selvityksellä Lahden ekologisista verkostoista, havaintoarkistokatsauksella ja analyysillä Nastolan alueen lintuarvoista, niittyverkostonselvityksellä, hiljaisten alueiden kartoituksella, selvityksellä Lahden alueen hiilinieluista ja -varastoista, sekä haitallisten vieraslajien tavoiteohjelmalla. Lisäksi Rälssin ja Pippon alueella on asemakaavoitusta varten laadittu tai laadinnassa luontoarvoihin liittyviä alueellisia lisäselvityksiä. Nämä eivät ole osa yleiskaava-aineistoa, vaan tulevat osallisille nähtäville asemakaavaprosessin edetessä. Pippon alueella on selvitetty liito-oravia (seuranta ja yksittäiset inventoinnit) sekä ympäristövaikutuksia (1999) ja tehty Pippon moottoriratojen ympäristön luontoselvitys (Luontoselvitys Metsänen 2018) Luontoselvityksen laatiminen koko Pippo-Kujala -alueelle (ulottuu myös aiemmin kaavoitetulle alueelle) (Albus Luontopalvelut 2020) on viimeistelyvaiheessa. Rälssin alueelle on laadittu luontoselvitys (Albus Luontopalvelut 2018) sekä sen täydennys petolinnustoa koskien (2019) ja täydennys koilliskulmaan (2020), maisemoinnin yleissuunnitelma (Ramboll 2019), täyttösuunnitelma

(Ramboll 2018), Ympäristöselvitys (Vahanen 2018) sekä Lintulantien varren ojan hulevesiselvitys (Ramboll 2020). Koko kaupungin alueen kattavan, strategisen yleiskaavan tarkkuus ja tavoite huomioiden katsomme, että yleiskaavan selvitykset ja vaikutusten arviointi vastaavat MRL:n määräyksiä.

Lahden kaupungilla kaikki aineisto arvokkaista kulttuuriympäristöistä (RKY, Mary, Lary) sekä luontokohteista (suojelukohteet, Lumo kohteet) on yhteisessä paikkatietojärjestelmässä kaikkien suunnittelijoiden käytössä ja hyödynnettävissä suunnittelun eri tasoilla. Lisäksi tiedot on esitetty yleiskaavan nykytilan kuvauksissa, alueellisissa suunnitteluohjeissa ja väyläkuvauksissa. Tällä järjestelmällä voidaan erinomaisella tavalla turvata mm. maakunnallisesti ja paikallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen ja luonnonsuojelu ja -monimuotoisuusarvojen huomioon ottaminen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Kulttuuriympäristöistä ja luontokohteista kerätyllä ja esitetyllä tietopohjalla on merkitystä jatkosuunnittelulle, riippumatta siitä onko määräys oikeusvaikutteinen vai ei. Lahden kaupungin paikkatietopohjainen suunnittelumalli on tulevaisuuden malli: ajantasainen tieto on käytettävissä suunnittelun ja luvituksen eri tasoilla. Teemakarttojen, indeksilistausten ja alueellisten suunnitteluohjeiden kautta yleiskaavan tietopohjaa on avattu tarkemmin myös osallisille.

Lahden suunta -työstä 2017-2020 jätetyt valitukset perustuivat teemakarttojen oikeusvaikutteisuuden osalta pitkälti Hämeen ELY-keskuksen ehdotusvaiheen lausuntoon. Lausunnon ja ehdotusvaiheessa pidetyn viranomaisneuvottelun pohjalta yleiskaavan yleismääräyksissä rakennettua kulttuuriympäristöjä koskeva määräys täsmennettiin seuraavaan muotoon "Alueiden suunnittelussa ja toteutuksessa maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (MaRy) ja

paikallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (LaRy) on otettava huomioon teemakartalta ja kohdeluettelosta 1/2: Arvokkaat kulttuuriympäristöt yleiskaavakartalla esitettyjen RKY- ja MA-alueiden sekä muinaismuistokohteiden lisäksi.”

Vastaavasti yleiskaavan yleismääräyksissä luonnon monimuotoisuus ja ekologiset yhteydet nostettiin omaksi määräyksekseen seuraavassa muodossa "Alueiden suunnittelussa ja toteutuksessa luonnon monimuotoisuus kohteet ja ekologiset yhteydet on otettava huomioon teemakartalta ja kohdeluettelosta 2/2: Luonnon monimuotoisuus ja ekologiset yhteydet yleiskaavakartalla esitettyjen luonnonsuojelualueiden (SL), luonnonsuojelulain nojalla suojeltujen luontotyyppien, Natura 2000 -verkoston alueiden (nat), vesialueilla olevien luonnonsuojelualueiden (sl) sekä viheryhteystarvemerkkintöjen lisäksi."

Lisäksi yleiskaavakarttaan lisätiin tieto oikeusvaikutuksista ja siitä, että kaavakarttaan liittyy kaksi oikeusvaikutuksetonta teemakarttaa kohdeluetteloineen. Molempien teemakarttojen nimiöt ja viittaukset yleiskaavan pääkartan kanssa yhdenmukaistettiin.

Kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti yleiskaavatyössä taajama-alueita täydennetään ja tiivistetään ja kasvua ohjataan yhdyskuntarakenteen kestäville vyöhykkeille. Näin suurempi määrä alueita jää rakentamattomaksi, mikä osaltaan mahdollistaa mm. niiden monipuolisen virkistyskäytön ja luontoalueiden säilymisen.

Viheralueohjelmassa on viitattu Lahden vanhan yleiskaavan Y-201 teemakarttaan. Samat luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat alueet on esitetty myös uuden yleiskaavan Y-203 liitekartalla. Tiedot

linnustoarvoista on merkitty alueiden suunnitteluohjeisiin ja ovat käytettävissä sähköisissä suunnittelujärjestelmissä.

Katsomme, että yleiskaavan tarkkuustaso ja asemakaavoituksen sekä muun luvituksen ohjausvaikutus huomioiden luonnonsuojelu- ja monimuotoisuusarvot sekä kulttuuriympäristöjen maakunnalliset ja paikalliset arvot on huomioitu riittävällä tasolla, kun ne on esitetty omina kohtinaan yleismääräyksissä, omilla teemakartoilla ja niiden indeksiluetteloissa sekä kuvattu alueellisissa suunnitteluohjeissa ja väyläkuvauksissa (MRL 40§ ja 41§). Valtakunnalliset kulttuuriympäristökohteet on esitetty oikeusvaikutteisella kaavakartalla. Lisäksi yleiskaavan asuinalueiden (A) ja kyläalueiden (AT) kaavamääräyksiä täydennettiin ehdotusvaiheessa MRL 128 §:n mukaisella toimenpiderajoituksella kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alueiden osalta. Nykyisen asemakaava-alueen ulkopuolella sijaitsee yleiskaavan asuinalueita lähes 1400 hehtaaria ja kyläalueita reilu 1300 hehtaaria. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita on asuinalueiden pinta-alasta 168 hehtaaria (12 %) ja kyläalueiden pinta-alasta 382 hehtaaria (29 %). Näillä arvoalueilla tehtävät toimenpiteet, kuten maanrakennus ja puiden kaataminen edellyttävät maisematyölupaa. Lupaprosessin avulla turvataan näiden kohteiden arvojen tunnistaminen ja huomioiminen muutostöissä. Katsomme, että yleiskaavan sisältövaatimukset täyttyvät MRL 39 §:n mukaisesti tältä osin ja kaava myös toteuttaa valtakunnallista alueidenkäyttötavoitetta luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilyttämisen edistämistä.

Vaikutusten arviointi

Lahden suunta -työn 2017-2020 luonnosvaiheen vaikutusten arviointi

toteutettiin 1.6-31.10.2019 välisenä aikana monialaisena ja vuorovaikutteisena asiantuntija-arviointina. Kaavan vaikutusten arviointi vuorovaikutteisena asiantuntijaprosessina on yksi Lahden jatkuvassa yleiskaavamallissa kehitetty tapa työskennellä ja osa innovatiivista kaavaprosessiamme. Vaikutusten arvioinnissa hyödynnettiin selvitys- ja lähtötietojen lisäksi viranomaisten lausuntoja, osallisten tuottamaa tietoa, mielipiteitä ja kommentteja. Vaikutusten arvioinnin näkökulmina olivat Lahden suunta -työn kuusi keskeistä pääteemaa: hyvinvointi, kaupunkitalous, kestävä liikkuminen, kulttuuriympäristöt ja maisema, ekosysteemipalvelut sekä ilmastovaikutusten arviointi. Vaikutusten arviointi käynnistyi yhteisellä seminaaripäivällä 7.6.2019 ja lopetusseminaari järjestettiin 11.9.2019. Seminaaripäivien kautta vaikutusten arviointiin osallistui kattava joukko eri sidosryhmien edustajia. Vuorovaikutteisen prosessin avulla asiantuntijat laativat jokainen oman teeman näkökulmasta vaikutusten arviointiin liittyvän lausunnon. Lausunnot koottiin yhteen dokumenttiin Lahden suunta -työn aineistoihin. Hämeen ELY-keskus katsoi ehdotusvaiheen lausunnossaan, että vaikutusten arviointi valituissa painotuksissa on luonnosvaiheessa ollut perusteltua ja ohjannut osaltaan hyvin kaavaprosessia ja kaavan sisältöä. Vaikutusten arviointi on kohdistunut kaavan valmisteluaineistoon. Ilmastovaikutusten selvittäminen ja haltuun ottaminen alueiden käytössä ja liikenteen kehittämisessä toteuttaa hyvin valtakunnallisia ilmastomuutokseen liittyviä tavoitteita ja on hyvä askel kohti hiilineutraalia yhdyskuntaa.

Luonnosvaiheen palautteissa metsätalousteema nousi vahvasti esiin ja tämän vuoksi laadittiin erillinen tarkastelu vaikutuksista metsätalouteen ja käytiin neuvotteluja metsätoimijoiden kanssa yleiskaavan kaavaratkaisuista virkistykseen ja metsätalouden tarpeiden yhteensovittamiseksi. Lisäksi osana Lahden kaupungin erillistä

tutkimushanketta Lahden suunta -työn luonnosvaiheen aineistot auditoitiin kävelyn ja pyöräilyn edistämisen ja turvallisuuden parantamisen näkökulmasta.

Hämeen ELY-keskus katsoi ehdotusvaiheen lausunnossaan, että vaikutusten arviointi luonnosvaiheessa oli luonteeltaan osittain enemmän asiantuntijanäkemyksiä ja -suosituksia kuin kaavan toteutumisesta aiheutuvien vaikutusten arviointia ja että ehdotusvaiheen asiakirjoja tulee täydentää vaikutusten arviointiosuudella. Vaikutukset tulee arvioida yleiskaavatasoisesti kokonaisuutena ja kattavasti (MRL 9 §), ja erityisesti tällä kaavakierroksella tehtyjen muutosten osalta. Myös liikennevaikutusten arvioinnissa on täydennystarpeita. Lahden suunta -työn 2017-2020 ehdotusvaiheessa vaikutusten arviointia täydennettiin ELY-keskuksen lausunnon perusteella keskittyen kuvaamaan muuttuvan maankäytön alueita erityisesti Nastolan alueella sekä ehdotusvaiheessa tapahtuneita muutoksia. Raportissa kuvattiin vaikutukset ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön, maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon, kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin, alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen, liikenteeseen, kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön. Mahdollisten negatiivisten vaikutusten osalta kuvattiin myös niitä ehkäiseviä ja lieventäviä toimenpiteitä. Vaikutuksia arvioitiin suhteessa voimassa oleviin osayleiskaavoihin ja luonnosvaiheen vaihtoehtopareihin. Yleiskaavan ehdotusvaiheessa suurimmat muutokset liittyivät luonnosvaiheen vaihtoehtoparalueiden lopullisiin ratkaisuihin, sekä metsäalueiden kaavamääräyksiin ja merkintöihin. Kaavakokonaisuuden kannalta vaihtoehtoparien välillä ei esimerkiksi ilmastovaikutuksien arvioinnissa ollut suurta eroa.

Liikenteellisten vaikutusten arviointia täydennettiin ehdotusvaiheen vaikutusten arvioinnissa mm. lisäämällä liikennemallin tarkempi kuvaus. Samalla koko liikenneverkon toimivuutta, kattavuutta ja turvallisuutta kuvattiin yleiskaavatasoisesti. Lisäksi uusien ja laajentuvien elinkeinoelämän ja kaupan alueiden vaikutuksia liikenteeseen ja liikenneturvallisuuteen arvioitiin tarkemmin, sekä tarkasteltiin alueiden saavutettavuutta eri kulkumuodoin. Tarkempien liikenneselvitysten laatiminen tapahtuu tarvittaessa alueellisesti asemakaavoituksen yhteydessä.

Ehdotusvaiheen vaikutusten arvioinnissa kuvattiin tehtyjä kaavaratkaisuja ja peilattiin niitä suhteessa Lahden suunta -työlle asetettuihin tavoitteisiin ja lainvoimaisiin kaavoihin. Kaavaratkaisujen aiheuttamien positiivisten ja negatiivisten vaikutusten, sekä kaavaratkaisujen perustelujen tarkastelun myötä katsomme, että Lahden suunta -työ 2017-2020 on kokonaisuutena onnistunut kiitettävästi sille asetetuissa tavoitteissa. Vaikutustenarviointiraporttien lisäksi joitakin keskeisiä kaavaratkaisuja ja niiden vaikutuksia on esitelty tarkemmin Lahden suunta -työn 2017-2020 selostuksessa sivuilla 161-168.

MRL 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia arvioitaessa otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Koko kaupungin yleiskaava on maankäytön yleispiirteinen suunnitelma koko kaupungin maankäytöstä tavoitevuoteen 2030. Yleiskaava ohjaa tarkempaa asemakaavoitusta. Tarkempien liikenne-, ja luontoselvitysten ja näiden vaikutusten arvioinnin laatiminen tapahtuu tarvittaessa alueellisesti asemakaavoituksen yhteydessä.

Seuraavalla Lahden suunta -työn 2021-2025 kierroksella on selvästi tarpeen suunnitella vaikutustenarvioinnin toteuttamisen tapa huolella, jotta se vastaa työn tavoitteisiin, ennakoi tulevaisuuden trendejä ja hyödyntää vuorovaikutteisesti eri palvelualueiden asiantuntijaosaamista, mutta myös varmuudella riittää täyttämään MRL §9 vaatimukset.

Ehdotusvaiheen vaikutusten arvioinnissa on arvioitu kaavan vaikutuksia MRA 1§: n mukaisesti. Koko kaupungin alueen kattavan, strategisen yleiskaavan ohjaustavoite ja tarkkuus huomioiden katsomme, että yleiskaavan selvitykset ja vaikutusten arviointi vastaavat MRL:n määräyksiä.

Elinkeinoelämän alueita koskevat tavoitteet ja kaavaratkaisut

Maankäyttö- ja rakennuslain yleiskaavan sisältövaatimusten § 39 mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon myös 6) kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Lahden kaupunginvaltuusto hyväksyi Lahden suunta -työn 2017–2020 tavoitteet 15.1.2018. Yksi tavoitteista oli se, että Lahden seudulla on vetovoimainen toimintaympäristö ja uusia hyviä alueita yrityksille sekä laadukas asuinympäristö työntekijöille. Eri yritystoiminnoille (esim. toimisto- ja palveluliiketoiminta, logistiikkatoiminta, metalliteollisuus, elintarviketeollisuus, kierrätysliiketoiminta) tarvitaan profiililtaan ja sijaintitekijöiltään erilaisia alueita. Yleiskaavatyössä on pyritty vastaamaan näihin tavoitteisiin.

Tällä hetkellä kaupungilla on pula hyvien kulkuyhteyksien päässä olevista kohtuullisilla käyttöönottokustannuksilla olevista yrityselämän tonteista, eikä kaupunki pysty vastaamaan erityisesti suurten, yli viiden

hehtaarin kokoisten tonttien kysyntään. Kaupungin vapaa tonttitarjonta sijaitsee pääasiassa itäisissä kaupunginosissa, johon ei tällä hetkellä kohdistu kysyntää. Etelä-Lahti on selkeästi kaupungin vetovoimaisin yritysalue johtuen yrityselämän painottumisesta pääkaupunkiseudun suuntaan. Mikäli tällä hetkellä varauksena olevat Jokimaan yrityspuiston alueella olevat hankkeet toteutuvat, ei kaupungilla ole sen jälkeen Etelä-Lahdessa kuin muutama yksittäinen yritystontti. Rälssin ja Pippon alueet ovat kehätien varressa ainoat uudet yritysalueet, joille on Lahden kaupungin alueella mahdollista sijoittaa aluevarauksia elinkeinoelämän tarpeita varten ja näin hyötyä uuden tien tuomasta saavutettavuudesta. Ympäristöpääkaupunkivuosi on lisännyt Lahden näkyvyyttä Suomessa ja maailmalla ja nostanut selkeästi kiinnostusta yrityselämän alueita kohtaan.

Lahden yleiskaava 2030 (Y-203) edistää MRL 5 §:n alueiden käytön suunnittelun tavoitteiden mukaisesti elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja toimivaa kilpailua, sekä täyttää MRL 39 §:n asettavat vaatimukset ja Lahden suunta -työlle 2017-2020 asetetut tavoitteet elinkeinoelämän toimintaedellytyksille. Yleiskaava huomio elinkeinoelämän kehittymisen uusilla aluevarauksilla hyvien liikenneyhteyksien varsille. Yleiskaava tukee elinkeinoelämää monipuolisilla aluevarauksilla ja erityisesti Lahden eteläisen kehätien varren tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnetään ja elinkeinoelämälle tarjotaan uusia aluevarauksia logistisesti hyvällä sijainnilla. Päijät-Hämeen maakuntakaavaa 2014 laajempien varausten osoittaminen kehätien varrelle Rälssiin ja Pippoon vahvistaa maakuntakaavan tavoitteiden toteutumista elinkeinoelämän osalta.

Valtatie 12 Lahden eteläinen kehätie, jatkossa kehätie, on uudessa maastokäytävässä kulkeva kehätie, jonka myötä valtatie 12 liikenne on

siirtynyt pois Hollolan Salpakankaan taajamasta ja Lahden keskustasta. Kehätie avattiin liikenteelle vuoden 2020 lopulla.

Pippon elinkeinoelämän alue T-22

Pippon alueet mahdollistaa kiinnostavan, logistiselta sijainniltaan erinomaisen elinkeinoelämän alueen syntymisen uuden Kehätien ja valtatie 4 risteysalueelle. Lahden alueella Pippo tarjoaa kiistatta logistisesti kiinnostavimman elinkeinoelämän alueen.

Kujala-Pippon teollisuusalue on Päijät-Hämeen maakuntakaavassa osoitettu huomattavan laajana, lähelle Linnaistensuota ulottuvana yhtenäisenä varauksena (maakuntakaavan T30 ja T44). Sen sijaan yleiskaavassa Pippon elinkeinoelämän (T-21 ja T-22) alue on osoitettu huomattavasti pienempänä olemassa olevien liikenneväylien varrelle. Maakuntakaavan teollisuusalueelle on yleiskaavassa osoitettu myös olemassa olevaa pientaloasutusta kyläaluemerkinnällä (AT-2). Lisäksi Vartio-ojan ja Linnaistensuon luontoarvoja on turvattu yleiskaavan retkeily- ja ulkoilualue sekä maisemallisesti arvokas peltoalue - merkinnöillä (VR-4, MA-5) sekä jättämällä Linnaistensuon ympäristö maa- ja metsätalousalueeksi kaavamerkinnöillä MU-1 ja M-6. Linnaistensuo on osoitettu luonnonsuojelualueeksi (SL-17).

Yleiskaavan elinkeinoelämälle osoitettu varaus (T-22) ylittää maakuntakaavan teollisuusalueen rajauksen etelässä, mutta kuten todettu, on muilta osin aluevarauksena huomattavasti maakuntakaavan aluevarausta pienempi. Yleiskaavan Pippon elinkeinoelämän aluerajausta (T-22) supistettiin luonnosvaiheen nähtävillä olon jälkeen eteläosasta viheryhteyden turvaamiseksi. Päijät-Hämeen maakuntakaavan Kujalan virkistysalue V26 on 228 hehtaarin suuruinen.

Yleiskaavan Pippon elinkeinoelämän aluevaraus (T-22) jättää tästä maakuntakaavan virkistysalueesta alleen noin 24 hehtaarin suuruisen alueen. Osa tästä alueesta on olemassa olevaa rautatiealuetta. Elinkeinoelämän aluevaraus ei katkaise maakuntakaavan viheryhteyttä kokonaan, kuten valituksessa on kerrottu. Maakuntakaavan viheralueen leveydestä puolet jää yleiskaavassakin virkistysalueeksi (VR-3). Ekologinen yhteys toteutuu, sillä T-22 -alueen eteläpuolella säilyy noin 300 metrin levyinen vihervyöhyke, mikä on hirvieläinten kannalta toimivan ekologisen yhteyden minimileveys taajamassa. Lisäksi maakuntakaavan virkistysalue jatkuu yhtenäisenä itä-länsisuunnassa.

Pippon alueen tarkempi suunnittelu on käynnistetty rinnakkain yleiskaavan laatimisen kanssa ja todennäköistä on, että elinkeinoelämän alue toteutuu yleiskaavan aluerajausta suppeampana. Yleiskaavan aluerajaus tarkistetaan tulevilla Lahden suunta -työn kierroksilla vastaamaan tarkempia suunnitelmia. Pippon alueella on asemakaavoitusta varten laadittu tai laadinnassa luontoarvoihin liittyviä alueellisia lisäselvityksiä. Nämä eivät ole osa yleiskaava-aineistoa, vaan tulevat osallisille nähtäville asemakaavaprosessin edetessä. Pippon alueella on selvitetty liito-oravia (seuranta ja yksittäiset inventoinnit) sekä ympäristövaikutuksia (1999) ja tehty Pippon moottoriratojen ympäristön luontoselvitys (Luontoselvitys Metsänen 2018) Luontoselvityksen laatiminen koko Pippo-Kujala -alueelle (ulottuu myös aiemmin kaavoitetulle alueelle) (Albus Luontopalvelut 2020) on viimeistelyvaiheessa.

Pippon elinkeinoelämän alueen (T-22) luontoarvot on tunnistettu Luonnonmonimuotoisuus ja ekologiset yhteydet -teemakartassa ja niiden huomioon ottamisesta alueen suunnittelussa ja toteutuksessa määrätään yleiskaavan yleismääräyksissä. Tieto alueen luontoarvoista

löytyy myös Lahden kaupungin yhteisestä paikkatietojärjestelmästä ja on kaikkien suunnittelijoiden käytettävissä ja hyödynnettävissä. Lisäksi luontoarvot on kuvattu yleiskaavan indeksialueen nykytilannekuvauksessa ja alueelliseen suunnitteluohjeeseen on kirjattu niitä koskevat tavoitteet muodossa "Arvokkaiden luontokohteiden läheisyyteen suunniteltaessa ja rakennettaessa vaalitaan luonnon monimuotoisuutta."

Yleiskaavassa on lisäksi turvattu ekologinen yhteys maakuntakaavasta poiketen myös pohjoisemmasta jättämällä viheryhteys Vartio-ojan ja Linnaistensuon välille virkistysaluemerkinnällä (VR-4). Yleiskaavassa on myös osoitettu tavoitteellinen ulkoilureitistön pääväylä kyseisen virkistysalueen kautta Linnaistensuolle, sekä lisäksi kyläalueen länsipuolelta. Elinkeinoelämän alueen (T-22) ja kyläalueen (AT-2) väliin tullaan tarkemmassa suunnittelussa jättämään suojaavaa viheraluetta, joka tulee toimimaan yhteytenä luontoalueiden välillä. Näin turvataan myös viheryhteyden säilyminen yleiskaavan ulkoilu- ja virkistysalueen (VR-4) ja luonnon monimuotoisuudelle tärkeän metsäalueen (MU-1) välillä.

Koko kaupungin strategisessa yleiskaavassa ei voida selvittää ja ratkaista yksityiskohtaisesti kaikkea ja Pippon elinkeinoelämän alueella tarkemmat ratkaisut tehdään asemakaavatasolla. Viheryhteyden osoittamista elinkeinoelämän alueen (T-22) ja kyläalueen (AT-2) välillä ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi esittää yleiskaavakartalla VR- tai MU-aluevarausmerkinnällä ottaen huomioon yleiskaavan yleispiirteisyys ja mittakaava. Koska yleiskaavan elinkeinoelämän aluevaraukset pitävät Pippossa sisällään jatkosuunnittelussa huomioitavia erityisalueita, kuten arvokkaita luontokohteita, lisättiin Pippon elinkeinoelämän alueen (T-22) alueelliseen suunnitteluohjeeseen ehdotusvaiheen nähtävillä olon

jälkeen seuraava tavoite "Alueen suojelu- ja luontoarvot edellyttävät merkittävää yhteensovittamista jatkosuunnittelussa. Alueen eteläkärjen rajaus tulee määrittää asemakaavassa siten, että teollisuusalueen eteläpuolinen, maakunnalliseen ekologiseen verkostoon kuuluva virkistysalue (VR-3) säilyy riittävän leveänä ja metsäisenä."

Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa. Yleiskaavassa alueiden maankäyttö ratkaistaan kuitenkin maakuntakaavaa yksityiskohtaisemmin ja tästä johtuen eroavuudet ovat mahdollisia. Yleiskaavan ratkaisussa on otettu huomioon Pippon alueen lähtökohdat ja Kehätien rakentamisen myötä tulleet muutokset mm. ulkoilureiteissä. Katsomme, että yleiskaava edistää maakuntakaavan tavoitteiden toteuttamista, eikä yleiskaavalla vaikeuteta maakuntakaavan toteuttamista. Lisäksi katsomme, että yleiskaava täyttää sille asetetut sisältövaatimukset (MRL 39§).

Yleiskaavan selvityksiä ja vaikutusten arviointia ja näiden riittävyttä MRL:n määräyksiin nähden on kuvattu aikaisemmin otsikoiden "Kulttuuriympäristö ja luonnonmonimuotoisuus -teemakartat" ja "Vaikutusten arviointi" kohdalla.

MRL 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus on voimassa enintään kaksi vuotta. Päijät-Hämeen maakuntakaava 2014 on hyväksytty maakuntavaltuustossa 2.12.2016 ja se on saanut lainvoiman 14.5.2019. Päijät-Hämeen liiton yleiskaavaehdotuksesta antama lausunto vahvistaa käsitystämme siitä, ettei yleiskaavassa esitetty ratkaisu vaikeuta maakuntakaavan tavoitteiden toteuttamista.

Rälssin eli Jokimaan elinkeinoelämän alue T-23

Rälssin (Jokimaa) alue on Pippon lisäksi toinen uuden kehätien varressa oleva alue, jolle on Lahden kaupungin alueella mahdollista sijoittaa aluevarauksia elinkeinoelämän tarpeita varten logistisesti houkuttelevalle sijainnille. Näiden alueiden kehittäminen on yleiskaavan elinkeinoelämää koskevien tavoitteiden ja MRL 5 §:n alueiden käytön suunnittelun tavoitteiden mukaista kehittäen elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja toimivaa kilpailua.

Päijät-Hämeen maakuntakaavassa 2014 on Rälssin alueelle osoitettu työpaikka-alue (TP16) Ala-Okeroistentien varteen ja teollisuusalue (T18) Helsingintien varteen. Näiden väliin jää maakuntakaavassa Rälssinmäki, joka on esitetty virkistysalueena (V22). Rälssinmäen länsipuoli on maakuntakaavassa osoitettu taajamatoimintojen alueeksi (A104). Voimassa olevan Lahden läntisten osien osayleiskaavan (Y-202) merkinnät noudattavat pääosin maakuntakaavan merkintöjä.

Voimassa olevassa Lahden läntisten osien osayleiskaavassa Rälssinmäen länsipuolelle on osoitettu asuinaluevarauksia. Lahden uudessa yleiskaavassa 2030 (Y-203) nämä asuinaluevaraukset on poistettu, koska näiden alueiden on katsottu toteutuessaan hajauttavan yhdyskuntarakennetta. Ala-Okeroisissa laaja maakuntakaavan mukainen taajamatoimintojen alue on yleiskaavassa osoitettu pääosin maa- ja metsätalousalueeksi ja osittain retkeily- ja ulkoilualueiksi. Tämä mahdollistaa alueen laajemmankin käytön virkistykseen ja turvaa alueen luonnon arvojen säilymistä asuinrakentamista paremmin. Asumista on osoitettu vain Okeroisten pienipiirteisillä kyläalueilla (AT-1). Vastaavanlainen muutosvyöhyke jatkuu Renkomäkeen asti yleiskaavan M-3 alueella.

Samanaikaisesti yleiskaavassa Rälssin elinkeinoelämän (T-23) aluetta on laajennettu Ala-Okeroistentien varresta kehätien varteen sijoittuen osittain maakuntakaavan mukaiselle virkistysalueelle ja osittain taajamatoimintojen alueelle. Uudet elinkeinoelämän alueet sijaitsevat yhdyskuntarakenteellisesti kestävämmillä alueilla kuin maakuntakaavassa esitetyt laajat taajamatoimintojen alueet. Perustelut elinkeinoelämän alueen laajenukselle on kuvattu aikaisemmin kohdassa "Elinkeinoelämän alueita koskevat tavoitteet ja kaavaratkaisut"

Kehätie muuttaa Rälssin alueen luonto- ja maisema-arvoja ja alueen käytettävyyttä virkistysalueena kehätiestä johtuvan liikennemelun ja estevaikutuksen vuoksi. Kehätien varren metsäinen alue sijoittuu kehätien melualueelle, eikä näin ollen täytä kaikki virkistysalueelta edellytettäviä ominaisuuksia. Kehätie muuttaa myös alueen mahdollisia ulkoilureittejä ja ekologisia käytäviä ja yhteystarpeiden toteuttamismahdollisuuksia.

Maakuntakaavan virkistysaluevaraus sijoittuu maakuntakaavassa esitetyn A-alueen ja TP-alueen väliin. Lahden yleiskaavassa on luovuttu Jokimaan / Ala-Okeroisten asuinaluevarauksista ja jätetty tämä alue kokonaan maa- ja metsätalousalueeksi. Maakuntakaavassa esitetty Okeroisissa sijaitseva viheryhteys on tarkemmassa suunnittelussa sijoitettu kulkemaan kaupungin länsirajalla sijaitsevaa metsävyöhykettä pitkin, johon ekologinen yhteys istuu luontevasti hyödyntäen Luhdanjoen vartta kehätien alitse. Samoin virkistysyhteys Rälssistä Okeroisten suuntaan onnistuu ainoastaan Lintulantien kautta. Muualla Lahden eteläinen kehätie katkaisee virkistysyhteyden. Maakuntakaavan viher- ja virkistysyhteys sijoittuu yleiskaavassa siis lännemmäs kehätien ylityskohtaan.

Kokonaisuutena Rälssin alueen yleiskaavaratkaisu ei vaaranna maakuntakaavan toteutumista, sillä elinkeino-elämän alueen osoittaminen kehätien varteen maakuntakaavaa laajempaan ei merkittävästi heikennä näiden alueiden arvoa ja rakentamisen vähentäminen Ala-Okeroisten alueella jättää enemmän alueita luonnontilaisiksi. Ekologisen yhteydenkin toteutuminen Rälssissä vahvistuu laajemman metsä- ja viheraluekokonaisuuden myötä. Ehdotusvaiheen nähtävillä olon jälkeen Jokimaan elinkeinoelämän alueen (T-23) alueelliseen suunnitteluohjeeseen lisättiin: "Teollisuusalueen rajausta tulee tarkastella asemakaavassa virkistysyhteyksien turvaamiseksi Salpausselältä Okeroisiin."

Teollisuusalueelta syntyvät hulevedet ja niiden käsittely ratkaistaan yksityiskohteisemmassa suunnittelussa. Yleiskaavan merkinnöissä ja määräyksissä on annettu suunnittelu- ja toteutusohjeet hulevesien käsittelystä.

Yleiskaava on koko kaupungin kattava yleispiirteinen suunnitelma, jossa osoitetaan alueiden pääasiallinen käyttötarkoitus ja liikenteen pääverkko asemakaavoituksen pohjaksi. T-23 alueen tarkempi suunnittelu tapahtuu asemakaavoituksen myötä, jossa määritellään mm. alueen rakennettavat tonttialueet, katualueet ja viheralueet. Asemakaavoitukseen pohjalta laaditaan kunnallistekniset suunnitelmat, jossa ratkaistaan alueen vesihuolto- ja hulevesijärjestelmät. Yleiskaavaratkaisussa on oltu tietoisia Lahti Aquan luonnosvaiheen lausunnosta, jonka mukaan elinkeinoelämän alueen laajennus aiheuttaa runkoverkon rakentamiskustannuksia. Alueen kaavataloudellinen arviointi laaditaan tarvittaessa asemakaavan yhteydessä.

T-23 elinkeinoelämän alue varataan yrityksille ja työpaikoille. Aluetta ei ole tarkoitettu päivittäistavarakaupalle, joten alueen toiminnot eivät aiheuta laajoja joukkoliikennetarpeita. Alueen tarkemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että alue on saavutettavissa myös pyöräilijöille ja jalankulkijoille. Lähimmät linja-autopysäkit sijaitsevat Ala-Okeroisentien varressa Rälssintien kohdalla.

Yleiskaavan indeksialueiden rajaukset ovat laajoja, eivätkä yleiskaava-alueiden nykytilan kuvaukset ja suunnitteluohjeet tästä syystä kohdistu koko indeksialueelle. Yleiskaavaehdotuksessa Kehätien varteen osoitetulla teollisuusalueella (T-23) tai E/VR-1 alueella ei ole LUMO-kohteita, eikä alueilta ole tehty havaintoja liito-oravasta. Alueet ovat osittain liito-oravalle soveliaista elinympäristöä. Alueilla ei ole luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisia suojeltavia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Liito-oravan papanapuualue ja kolopuut sijoittuvat Rälssinmäen lounaispuolelle ja kyseinen alue on tarkoitettu rauhoittamaan ja osoittamaan yleiskaavaan rauhoitus päätöksen jälkeen luonnonsuojelualueeksi. Yleiskaavaehdotukseen alue merkitään retkeily- ja ulkoilualueeksi (VR), jolloin alue voidaan suojella METSO-ohjelmalla. Edellä kuvattujen asioiden pohjalta katsomme, ettei yleiskaavaehdotus ole luonnonsuojelulain vastainen. Vastaavasta syystä ei nähdä suurta ristiriitaa Lahden viheralueohjelman kanssa. Viheralueohjelmassa on kuva Lahden vanhan yleiskaavan Y-201 teemakartasta.

T-23 alueelle ekologinen verkostselvityksessä osoitettu luonnon monimuotoisuudelle tärkeä metsäalue perustuu Suomen ympäristökeskuksen Zonation-aineistoon. Kyseiset metsät eivät ole suojeltuja. T-alueella olevat metsätyypiläiskut ja lehtoalueet ovat luontonselvityksen (Albus Luontopalvelut Oy, 2018) mukaan hyvin

pienialaisia, reunavaikutteisia sekä siinä määrin ihmistoiminnan muuttamia, että niiden luonnontilaisuus tai luonnontilaisuuden kaltaisuus ei ole täysin säilynyt. Selvityksen mukaan pohjoisosan läpi virtaava puro ei ole luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen, vaan pohjaltaan voimakkaasti sedimentoitunut.

Lahden eteläisen kehätien hankkeella on ollut kaksi poikkeuslupaa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentämiseksi. Kohteet, joissa tie heikentää liito-oravan elinalueita sijoittuvat Pison moottoriradan läheisyyteen sekä Kukonkosken alueelle (Hämeen ympäristökeskus, Dnro HAM2002-L-315-254). Molemmat elinpiirit ovat edelleen käytössä ja säilyneet liito-oravalle soveltuvina alueina. Kukonkosken alueelle liito-oravia varten on rakennettu hyppypylväs, joiden avulla kehätien ylitys ainakin teoriassa onnistuu. Liito-oravan seuranta toteutetaan Pison ja Kukonkosken alueen tunnetuilla elinpiireillä. Kehätie ramppeineen on katkaissut ekologisen yhteyden Rälssistä Kukonkoskelle erityisesti liito-oravan kannalta. Tähän ei ole myöskään liito-oravaselvityksessä merkitty kulkuyhteyksiä ja käytännössä myös ekologinen yhteys olisi tähän vaikea toteuttaa toteutuneiden tihankkeiden jälkeen. Mahdollinen kulkuyhteys on merkitty Porvoonjokivarteen. Porvoonjoen vartta pitkin on olemassa vielä ekologinen yhteys Kukonkoskelta Okeroisiin, mutta se ei palvele liito-oravia.

Rälssin alueella on laaja pesimälinnustoalue, joka kattaa lähestulkoon koko Ala-Okeroisentie, Kehätien, Helsingintien ja Luhdanjoen väliin muodostuvan alueen. Elinkeinoelämän alue (T) sijoittuu tälle alueelle, mutta kattaa hyvin pienen osan pesimälinnustoalueesta. Rälssin maainesten läjitysalueen laajennus ja rakenteilla oleva kehätie muuttavat alueen luonnon oloja ja alueen soveltumista linnustolle jo merkittävästi.

Rälssin alueen tavoitteellinen loppukäyttö lisää ja palauttaa alueen paremmin linnustolle soveltuvaksi alueeksi, jolloin kapean elinkeinoelämän alueen (T) osoittaminen kehätien varteen ei merkittävästi heikennä alueen arvoa pesimälinnustoalueena.

Yleiskaavan laadinnassa on huomioitu alueen luontoarvot ja EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) mukainen liito-orava sekä luonnonsuojelulain 49 §. Katsomme, ettei yleiskaava hävitä tai heikennä liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Päijät-Hämeen liiton yleiskaavaehdotuksesta antama lausunto vahvistaa käsityksemme siitä, ettei yleiskaavassa esitetty ratkaisu vaikeuta maakuntakaavan tavoitteiden toteuttamista.

Rälssin maan- ja lumenvastaanottoalue / Rälssinmäen virkistysalue

Päijät-Hämeen maakuntakaavassa 2014 Rälssinmäki on esitetty virkistysalueena (V22), missä käytössä alue nähdään maakuntakaavan tavoitevuotena 2040. Maakuntakaavassa alue on siis merkittynä maakuntakaavan tulevaisuuden maankäyttötavoitteiden näkökulmasta virkistysalueena. Maakuntakaavan merkintä (virkistysalue) kuvaa pitkän tähtäimen tavoitetilaa.

Rälssin maa-ainesten vastaanotto on alkanut 1990-luvun alkupuolella pienimuotoisena toimintana. Lumenvastaanottoalue on aloittanut toimintansa alkuvuodesta 2001. Ensimmäinen asemakaava alueelle on tehty vuonna 2009 ja kaavassa on määriteltä Rälssinmäen virkistyskäyttö, sekä maanvastaanottoalueena toimivan alueen jälkikäyttö. Alueen maisemointiohje on laadittu vuonna 2007. Rälssin maan- ja lumenvastaanottoalue on suunniteltu lyhytaikaiseksi

toiminnaksi ja alue on tarkoitettu maisemoitavaksi ja muutettavaksi tämän jälkeen virkistyskäyttöön. Aikoinaan Päijät-Hämeen seutukaavaa tai maakuntakaavaa 2006 laadittaessa alueen toiminta ei ole ollut seudullista tasoa, joten toimintaa ei ole maakuntakaavatasolla huomioitu.

Rälssin maan- ja lumenvastaanottoalue on tärkeä Lahden kaupungille ja kaupunkiseudulle. Vaikka rakennushankkeissa pyritään jatkuvasti parempaan massatasapainoon ja maamassojen hyödyntämiseen hankealueella, tarvetta poiskuljetettaville ja läjitettäville maamassoille on yhä olemassa. Lahden kaupunki on tietoinen Ympäristöministeriön ohjeesta, jonka mukaan rakentamisen yhteydessä kaivetut pilaantumattomat maa-ainekset on pyrittävä ensisijaisesti hyödyntämään syntypaikalla. Hienoainespitoiset (savi, siltti, hienoainesmoreeni) maamassat routivat ja läpäisevät huonosti vettä, joten niitä ei voi pääsääntöisesti jättää rakennuksen tai rakenteiden alle. Sadevedet on pystyttävä johtamaan sadevesiviemäriin sekä rakennuksen alta että tontilta pois. Hyvin vettä johtavien hiekka-, sora- tai murskerakenteiden kautta sadevedet johdetaan rakennuspaikalle pois. Näin tontille ei kerry vesiä, jotka voisivat joutua rakenteisiin, aiheuttamaan kosteusvaurioita sekä sisäilmaongelmia.

Maamassat, jotka joudutaan poistamaan rakenteiden alta ovat tontille läjitettynä jätettä, jos niitä ei voi käyttää hyödyksi esimerkiksi maan muotoilussa. Pois kaivettujen massojen sijoittaminen muualle tontille ei normaalisti onnistu mm. tonttien pienuuden takia. Asian eteen tehdään kaupungissa töitä ja kiertotalous otetaan yleiskaavatasolla tarkasteluun Lahden suunta -työn 2021-2025 kierroksella. Merkittävässä roolissa maamassojen sijoittelussa ovat mm. asemakaavoitus, infrahankkeiden suunnittelu ja toteutus ja isojen rakennushankkeiden suunnittelu ja

toteutus.

Rälssin korvaavaa maan- ja lumenvastaanottoaluetta ei ole pystytty Lahden kaupungin alueelta osoittamaan. Yleiskaavoituksen kanssa samanaikaisesti on ollut käynnissä Lahden kaupunkiseudulla hanke uuden kierrätyspuistoalueen löytämiseksi ja hankkeeseen liittyen on valmistunut ympäristövaikutuksien arviointiselostus (YVA), sekä kiertotalousalueen löytämiseksi jätteenkäsittelyalueen vaihemaakuntakaava. YVA-selostus on valmistunut joulukuussa 2019 ja yhteysviranomaisen on antanut siitä perustellun päätelmän huhtikuussa 2020. Näiden pohjalta uutta kiertotalousaluetta on seudulle esitetty Hollolan Kehätien alueelle ja alue on osoitettu vaihemaakuntakaavassa. Jätteenkäsittelyalueen vaihemaakuntakaava on hyväksytty Päijät-Hämeen maakuntavaltuuston kokouksessa 28.1.2021. Kaavasta on valitettu ja sen käsittely on kesken.

Vastaavasti samanaikaisesti yleiskaavan kanssa on ollut laadinnassa Rälssin laajennusta koskeva asemakaavahanke. Laajennuksella haetaan lisää aikaa Rälssin maan- ja lumenvastaanottoalueen toiminnalle. Päijät-Hämeen liitto on Rälssin laajennusta koskevasta asemakaavaluonnoksesta lausunut, että "Päijät-Hämeen liitto pitää tärkeänä asemakaavan toteutumista. Rälssin alue on tärkeä siihen saakka, kunnes Lahden seudun kierrätyspuistohanke toteutuu, mikä vie vuosia. Uusien maanvastaanottoalueiden avaaminen kokonaan uusiin paikkoihin ei ole perusteltua. Asemakaavatyön yhteydessä laadittu maisemointisuunnitelma toteuttaa maakuntakaavan tavoitetta."

Voimassa olevassa Lahden läntisten osien osayleiskaavassa Rälssinmäen alue on pääosin virkistysaluetta (VR-2) sekä osittain maa- ja metsätalousaluetta (M-3). Rälssin laajennusta koskeva asemakaava

ulottuu osittain myös voimassa olevan yleiskaava asuinalueelle (A-23). Maan- ja lumenvastaanottoalue on voimassa olevassa kaavassa osoitettu eo-viivamerkinnällä virkistysaluemerkinnän päällä. Voimassa olevan osayleiskaavan Rälssin maan- ja lumenvastaanottoalueen eo-kaavamerkintä eli ole toimivin kuvaamaan alueen toimintaa ja tästä syystä uudessa yleiskaavassa alueen kaavamerkintä muutettiin alueen nykyistä ja tulevaa käyttöä paremmin kuvaavaksi.

Uudessa yleiskaavassa Rälssin maan- ja lumenvastaanottoalue on esitetty kaksoismerkinnällä E/VR. Kaavamääräys "Erityisalue / Retkeily- ja ulkoilualue" kuvaa alueen tämän hetkistä toimintaa maan- ja lumenvastaanottoalueena, joka toiminnan päätyttyä muutetaan retkeily- ja ulkoilualueeksi. Rälssinmäki halutaan jatkossakin osoittaa virkistysalueeksi ja alue tullaan maisemoimaan maanvastaanoton päätyttyä tähän käyttöön. Virkistykseen parhaiten soveltuvat alueet sijoittuvat Rälssinmäelle ja sen länsipuolen suojaisille metsäalueille. Yleiskaavan tavoitevuosi on 2030. Tulevaisuuden käytöltään Rälssinmäen alue on maakuntakaavan mukainen. Yleiskaavassa on haluttu selkeyttää alueen maankäyttömuotojen näkyvyyttä yleiskaavakartalla erityisalueyhdistelmä merkinnällä. Tämä eroavuus ei vaikeuta maakuntakaavan toteutumista. Kaksoismerkintä on otettu käyttöön myös maa-ainestenottoalueilla kuvaamaan alueen nykyistä ja tulevaa maankäyttöä.

Nykyinen toiminta alueella on ympäristöluvan ja lainvoimaisen osayleiskaavan mukaista. Rälssin nykyiselle toiminnalle on voimassa oleva ESAVI:n myöntämä ympäristölupa vuodelta 2018. Ympäristöluvassa on käsitelty kattavasti mm. toiminnan ympäristövaikutuksia. Rälssin täyttökorkeuden muutosta ja toiminnan laajentamisista Rälssinmäen louteispuolelle on tarkasteltu

asemakaavoituksen kautta. Rälssin laajennuksen asemakaava ja asemakaavan muutos on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 15.6.2020 § 45. Asia on valituksen johdosta Hallinto-oikeuden käsittelyssä. Ympäristöluvan sanamuotojen ja ehtojen määrittely ja valvonta eivät kuulu nyt käsittelyssä olevaan Lahden yleiskaavaan 2030 (Y-203), eikä niitä siksi käsitellä myöskään tässä lausunnossa. Vastaavasti lausunnossa ei käsitellä kaavan suhdetta maa-aineslakiin ja voimassa olevan ympäristöluvan prosessiin ja siihen liittyvään ympäristövaikutuksien arviointiin Rälssinmäellä ollessa voimassa oleva ympäristölupa. Kyseiset asiat on käsitelty lupakäsittelyn yhteydessä. Myös alueen hulevesien käsittely liittyy ympäristöluvan ehtoihin.

Lahden virkistysalueverkoston yleissuunnitelma on laadittu pohjautuen nykyisiin viheralueisiin, eli siinä ei ole huomioitu yleiskaavan aluevarauksia, joiden toteutusajankohdasta ei ole mitään tietoa. Toisaalta sekä Rälssin, että Renkomäen virkistysalueet on esitetty viheralueina alueiden lopullisen käyttötarkoituksen mukaan, koska niiden maisemointi on alkamassa lähitulevaisuudessa. Virkistysalueverkoston yleissuunnitelman rajaukset ovat suuntaa antavia ja viheralueiden rajauksia on pelkistetty sekä suurpiirteistetty. Työn keskeisenä ajatuksena on ollut muodostaa laajassa mittakaavassa viheralueiden eri vyöhykkeet ja tunnistaa tärkeät virkistysyhteydet ja keskeiset kaupunginosapuistot. Rälssin alue sijoittuu vyöhykkeenä ulkoilun kannalta merkittäviin metsäalueisiin. Merkittäväksi yhteyssuunnaksi on nähty yhteys Jokimaan ja Miekkion suuntaan, sekä sieltä edelleen Renkomäkeen.

Maakuntakaavan virkistysaluevaraus sijoittuu maakuntakaavassa esitetyn A-alueen ja TP-alueen väliin. Lahden yleiskaavassa on luovuttu Jokimaan / Ala-Okeroisten asuinaluevarauksista ja jätetty tämä alue

kokonaan maa- ja metsätalousalueeksi. Maakuntakaavassa esitetty Okeroisissa sijaitseva viheryhteys on tarkemmassa suunnittelussa sijoitettu kulkemaan kaupungin länsirajalla sijaitsevaa metsävyöhykettä pitkin, johon ekologinen yhteys istuu luontevasti hyödyntäen Luhdanjoen vartta kehätien alitse. Samoin virkistysyhteys Rälssistä Okeroisten suuntaan onnistuu ainoastaan Lintulantien kautta. Muualla Lahden eteläinen kehätie katkaisee virkistysyhteyden. Maakuntakaavan viher- ja virkistysyhteys sijoittuu yleiskaavassa siis lännemmäs kehätien ylityskohtaan.

Valituksessa viitattiin uuteen lumenkaatopaikkaan, mutta kysymyksessä on olemassa olevan toiminnan siirtäminen Rälssin alueen sisällä uuteen sijaintiin. Siirtämällä lumenkaatopaikka Rälssin pohjoispuolelle saadaan Rälssin eteläreuna maisemoitua aiemmin ja rauhoitettua aluetta virkistyskäytölle. Samalla on tarkoitus siirtää kulkuyhteys maan- ja lumen vastaanottoalueelle kulkemaan pohjoisesta ja aloittaa alueen maisemointi etelästä.

Okeroisten kulttuurimaisema

Okeroisten kulttuurimaisema on Päijät-Hämeen maakuntakaavassa osoitettu taajamatoimintojen alueeksi (A99). Lisäksi alue on maakuntakaavassa merkitty kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta maakunnallisesti arvokkaaksi alueeksi. Okeroisten kulttuurimaisema on rajattu kehätien pohjoispuolelle maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden perusteella. Kehätien eteläpuolelle jäävä peltoalue Lintulantien varressa jää varsin pieneksi irtautuen erilliseksi haaraksi Porvoonjoen laakson laajasta yhtenäisestä peltomaisemasta. Rälssin maisemoinnin myötä nykyinen paljas täyttömäki muuttuu metsäiseksi ja parantaa suurmaiseman näkymää. Kehätien varteen sijoittuva

työpaikkarakentaminen muuttaa maisemaa.

Yleiskaavassa Okeroisten kulttuurimaisema alue on osoitettu maisemallisesti arvokkaaksi peltoalueeksi (MA-1) rajautuen kehätien pohjoispuolelle. Rakennettujen alueiden osalta yleiskaavamerkintä on kyläalue (AT-1). Yleiskaavaratkaisun nähdään olevan maakuntakaavan ja MRL:n määräyksien mukainen.

Miekkiontie, Renkomäki ja Porvoonjokilaakso

Miekkiontien eteläpuolen aluevarauksiin ei ole tehty muutoksia voimassa olevaan yleiskaavaan verrattuna. Nykyisessä kaavassa Miekkiontien varrella oleva Porvoonjoen alue M-2 ja Pkm-12 ulottuu Miekkiontien mutkan länsipuolelle. Vastaavat alueet nyt uudessa kaavassa M-3 ja Pkm-4 samoilla rajauksilla. Alue on myös maakuntakaavassa osoitettu KM-merkinnällä.

Kansallismaisemille ei ole määritelty tarkkoja rajoja, eikä niillä siten ole esimerkiksi lailla määriteltyä roolia kaavoituksessa. Porvoonjokilaakso ja Vanha Porvoo -niminen kansallismaisema viittaa nimen perusteella Vanhaa Porvoota ympäröivään Porvoonjokilaaksoon (valtakunnallisesti arvokas maisema-alue) joen alajuoksulla, eikä sillä näin ollen tarkoiteta Porvoonjoen yläjuoksun laaksoalueita. Yleiskaavassa on merkitty MA-alueiksi ne Porvoonjokeen rajautuvat viljelyalueet Okeroisissa sekä Renkomäessä, jotka on määritelty Päijät-Hämeen maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokkaiksi alueiksi. M-3 alueen suunnitteluohjeisiin on lisätty maininta Porvoonjoen maisema-arvoista. Porvoonjoen varteen on yleiskaavaehdotuksessa osoitettu yksi uusi luonnonsuojelualue SL-18 Kukonkosken alueelle.

Ekosysteemipalvelut

Yleiskaava on strateginen, yleispiirteinen suunnitelma koko kaupungin maankäytöstä. Hämeen ELY-keskuksen luonnosvaiheessa antama lausunto vahvistaa käsitystämme siitä, että yleiskaavan mittakaava ja tarkkuustaso on onnistunut: "Hämeen ELY-keskus pitää perusteltuna tavoitetta yleiskaavan esitystavan yleispiirteistämisestä. Esitystapa korostaa yleiskaavan tarkoitusta kunnan tai sen osan yhdyskuntarakenteen ja maankäytön yleispiirteisestä ohjaamisesta sekä toimintojen yhteen sovittamisesta. Kaavan yleispiirteistäminen korostaa jatkosuunnittelussa merkintöjen indeksoinnin ja kaavamääräysten merkitystä, jotta alueiden erityispiirteet tulevat otetuiksi huomioon, ja yleiskaava ohjaa riittäväällä tavalla yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Nastolan alueen maankäytön suunnittelu ja esittäminen samalla tavoite- ja tarkkuustasolla Lahden alueen kanssa on johdonmukaista ja perusteltua."

Yleiskaavan mittakaavasta (1: 30 000) johtuen pohjakartan karttakohteita ei ole voitu esittää yksityiskohtaisesti, vaan taustaa on jouduttu pelkistämään kaavan sisällön luettavuuden parantamiseksi. Nykyiset sähköiset karttapalvelut mahdollistavat kaavakarttojen tarkemman tarkastelemisen ja eri pohjakarttojen vaihtamisen. Lahden suunta 2017-2020 -työn luonnosta ja ehdotusta pystyi tarkastelemaan ja kommentoimaan tarkemmin nähtävilläoloaikoina Lahden kaupungin ePalaute -palvelun kautta. Palautepalvelu mahdollisti myös eri pohjakarttojen vaihtamisen. Tulevilla kierroksilla Lahden suunta -työssä on tavoitteena kehittää aineistojen sähköistä julkaisutapaa edelleen helpommin saavutettavaan muotoon.

Yleiskaavan asuinaluevaraukset (A) sisältävät asuintonttien lisäksi

tarvittavan infrastruktuurin vaatimat tilavaraukset, palvelualueita ja viheralueita. Yleiskaavan mittakaavasta johtuen pienialaisia viheralueita tai muita aluevarauksia ei esitetä erikseen, vaan ne sisältyvät asuinalueen varaukseen (A). Yleiskaavan rajauksia on päivitetty uusien asemakaavojen kohdalla mittakaavan niin mahdollistaessa. Möysän uimarannan rajaukset on päivitetty vuonna 2018 lainvoimaistuneen, ja jo toteutuksessa olevan, asemakaavan mukaan. Tuomistontien asemakaava on vuodelta 1948, mutta yleiskaavatyössä ei ole ollut tarvetta tarkastella alueen maankäyttöä uudelleen. Yleiskaava ei näin ollen estä Tuomistontien alueen toteuttamista asemakaavan mukaisesti.

Osana Lahden suunta -työtä 2017-2020 laadittiin vuonna 2018 Lahden tärkeimmät ekosysteemipalvelut -selvitys. Sen perusteella voidaan tuotanto-, säätely-, ylläpito- sekä kulttuuripalvelujen osalta tunnistaa ekosysteemipalveluiden kannalta tärkeitä alueita. Lahden kaupungin alueella nämä ovat erityisesti Lahden urheilukeskus (Salpausselän hiihtokeskus ja ulkoilualue), Nastolan nauhataajaman, Salajärven ja vt4 välinen alue, Arkiomaa-Alanen sekä Ruuhijärven alue. Myös pienet ja paikalliset kohteet voivat olla ekosysteemipalvelujen näkökulmasta arvokkaita alueita. Myös vesistöjen rooli on niiden monimuotoisuuden ja ekosysteemipalvelujen tarjonnan takia todellisuudessa tärkeämpi, kuin selvityksen synteesikartta osoittaa. Tarkoituksena on käsitellä ekosysteemipalveluita tarkemmin yleiskaavatasolla Lahden suunta -kierroksella 2021-2024. Kuitenkin jo Lahden yleiskaava 2030 (Y-203) sisältää lukuisia ekosysteemipalveluja tukevia yleiskaavamerkintöjä ja -määräyksiä, kuten arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristöjä, luonnon monimuotoisuuskohteita ja ekologisista yhteyksiä, ekosysteemipalveluja sekä hulevesiä koskevat yleismääräykset, pohjavettä ja sen suojelua koskevat kaavamerkinnät ja määräykset (Salpausselkä, pv, pvm, TY, TY/A) sekä metsiä koskevat kaavamerkinnät

ja -määräykset (SL, VR, VL, VU, M, MU, MY). Lisäksi pohjavesialueella sijaitsevilla asuinalueilla (A) annetaan aluekohtaisia suunnitteluohjeita. Ekosysteemipalveluja koskevat yleiskaavamerkinnot ja -määräykset on esitelty tarkemmin kaavaselostuksessa sivuilla 48-50.

C-Keskustatoimintojen laajennukset

Yleiskaava on strateginen, yleispiirteinen suunnitelma koko kaupungin maankäytöstä. Yleiskaavassa on tunnistettu rakentamisen alueet ja rakentamisen ulkopuolelle jäävät viheralueet, ja aluerajaukset on esitetty yleiskaavaan soveltuvalla tasolla. Yleiskaavan mittakaavasta johtuen uutta yleiskaavakarttaa on yleispiirteistetty ja pieniä kohteita jätetty esittämättä. Kuten Ekosysteemipalvelut kappaleessa on jo todettu, Hämeen ELY-keskuksen luonnosvaiheessa antama lausunto vahvistaa käsitystämme siitä, että yleiskaavan mittakaava on hyvä.

Yleiskaavan keskustatoimintojen alue (C) sisältää mm. viheralueita ja viheryhteyksiä ja näillä alueilla maankäyttö on pääosin ratkaistu jo asemakaavalla. Asemakaavoitus tarkentaa rakentamisen rajoja ja määräyksiä. Fellmannin puisto on asemakaavassa kulttuurihistoriallisesti arvokas puistoalue, jolla ympäristö säilytetään. Fellmannin puisto on osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöaluetta (RKY), joka on rajattu yleiskaavakartalle oranssilla pistekatkoviivalla. Lahden suunta 2017-2020 -työn hyväksymiskäsittelyssä saatiin Fellmannipuistoa koskeva valtuustoponsi: "Hyväksyessään yleiskaavan valtuusto edellyttää, että Fellmannipuiston säilyttämiseen VL-alueena kiinnitetään erityistä huomiota". Ponsi ohjaa työskentelyä seuraavalla yleiskaavakerroksella. Ursan kenttää, koulujen tontteja ja Radiomäkeä koskien yleiskaavaan ei

ole tehty muutoksia voimassa olevaan Lahden läntisten osien osayleiskaavaan nähden.

Perusteluosa

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 25.1.2021 § 14 Lahden suunta -työn 2017-2020. Työ käsittää Lahden yleiskaavan 2030 (Y-203) ja kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelman (SUMP). Valtuuston päätöksestä on tehty kaksi valitusta Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Lahdessa yleiskaavoitusta tehdään valtuustokausittain päivittyvässä prosessissa. Voimassa oleva Lahden läntisten osien osayleiskaava (Y-202) laadittiin vuosina 2013-2016, hyväksyttiin Lahden kaupunginvaltuustossa 27.6.2016 ja sai lainvoiman 5.10.2017. Lahden ja Nastolan yhdistymisen jälkeen Lahden yleiskaavasta tuli läntisten osien osayleiskaava.

Lahden suunta-työ 2017-2020 käsittää Lahden yleiskaavan 2030 (Y-203) ja kestävästä kaupunkiliikkumisesta ohjelman (SUMP). Lahden suunta-työ 2017-2020 on tullut vireille kaupungin vuoden 2017 kaavoitusohjelmassa. Vireilletulosta on tiedotettu 21.2.2017 julkaistussa kaavoituskatsauksessa.

Lahden suunta-työn 2017-2020 kierroksella yleiskaava laadittiin ensimmäistä kertaa koko uuden Lahden alueelle. Yleiskaava on oikeusvaikutteinen koko kaupungin alueella. Lahden suunta-työn 2017-2020 tavoitteet valmisteltiin kaupunginvaltuuston 11.4.2016 hyväksymän strategian pohjalta. Kaupunginvaltuusto hyväksyi Lahden suunta-työn 2017-2020 tavoitteet 15.1.2018. Kaupunginvaltuusto käynnisti strategian tarkistuksen lokakuussa 2017 ja tässä työssä otettiin huomioon Lahden suunta-työn tavoitteet. Lahden strategia 2030 hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 14.5.2018. Strategian tarkistus ei antanut aihetta Lahden suunta-työn tavoitteiden tarkistamiseen.

Lahden suunta-työn 2017-2020 luonnos oli yleisesti nähtävillä 2.5. – 3.6.2019 välisenä aikana. Luonnosvaiheen jälkeen Lahden suunta-työtä muokattiin saadun palautteen perusteella ja tehtiin lopulliset valinnat yleiskaavaluonnoksessa esitettyjen vaihtoehtojen välille. Vastineet palautteeseen annettiin kaupunginhallituksen päätöksen 22.6.2020 myötä ja Lahden suunta-työn 2017-2020 ehdotus asetettiin julkisesti nähtäville 9.7.-31.8.2020 väliseksi ajaksi. Ehdotusvaiheen nähtävillä olon jälkeen työhön tehtiin pieniä muutoksia ennen Lahden suunta-työn 2017-2020 viemistä hyväksymiskäsittelyyn.

Jatkuva yleiskaavaprosessi mahdollistaa kaupungin strategisen maankäytön suunnitelman pitämisen ajan tasalla asemakaavoituksen pohjaksi.

Yleiskaavan ratkaisujen lainvoimaistuminen nopeassa aikataulussa on tärkeää MAL-sopimuskirjauksien toteuttamiseksi.

Valitukset Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle

Salpausselän luonnonystävät ry ja Jokimaan Omakotiyhdistys ry ovat hakeneet muutosta Lahden kaupunginvaltuuston 25.1.2021 § 14 päätökseen Lahden suunta -työn 2017-2020 Lahden yleiskaava 2030 (Y-203) ja kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelman hyväksymisestä. Hämeenlinnan hallinto-oikeus on lähettänyt valitukset 23.3.2021 kaupungille lausunnon antamista varten viimeistään 30.4.2021 mennessä. Lausunnon antamiseen on saatu lisäaikaa 4.5.2021 asti.

Salpausselän luonnonystävät ry pyytää hallinto-oikeutta kumoamaan Lahden kaupunginvaltuuston 25.1.2021 § 14 tekemä päätös hyväksyä Lahden yleiskaava 2030 Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) vastaisena ja palauttaa Lahden yleiskaava uudelleen valmisteltavaksi niiltä osin, joita valituksessa on tuotu esiin. Valituksen mukaan Lahden yleiskaava Y-203 on MRL:n vastainen Pippon ja Rälssin alueiden osalta, sekä Renkomäessä Miekkiontien eteläpuolelta ja C-keskustamerkintöjenosalta koskien lähinnä Fellmaninpuistoa ja Salpausselkää.

Jokimaan Omakotiyhdistys ry hakee muutosta Lahden yleiskaavan 2030 (Y-203) hyväksymiseen koskien Jokimaalla Rälssin alueella yleiskaavan alueisiin T-23, E/VR-1 ja VR-2. Valituksen mukaan Lahden yleiskaavaa tulee muuttaa niin, että

1. T-23- alue noudattaa maakuntakaavan rajausta, siten että kyseinen alue sijoittuu ainoastaan Okeroistentienvarteen vanhan yleiskaavan mukaisesti ja kehätien viereinen T-23-alueen osa muutetaan VR-2-alueeksi
2. E/VR-1- aluetta ei laajenneta ja noudatetaan maakuntakaavan merkintää V ja Rälssin alue merkitään kokonaisuudessa merkinnällä VR-2 eli virkistysalue.
3. Viheryhteystarve- merkintä merkitään Rälssin alueelta Kukonkoskenalueelle kuten Lahden ekologinen verkosto- kartassa on merkitty paikallinen yhteys.
4. Karttaan merkitään kaikki luonnonmonimuotoisuudelle tärkeät alueet, mitkä on merkitty Lahden yleiskaavan Teemakartta ja kohdeluettelo 2_Luonnon monimuotoisuus ja ekologiset yhteydet- liitteeseen.

Lisäksi valituksissa pyydetään hallinto-oikeuden määräävän yleiskaavaa valmisteltavaksi uudelleen kokonaisuudessaan kaavamerkintöjen osalta niin, että sekä kulttuuriympäristökokonaisuudet että luonnonmonimuotoisuuden alueet merkitään suoraan oikeusvaikutteiseen kaavakarttaan, eikä teemakarttoihin.

Salpausselän luonnonystävät ry:n valituksessa puhutaan yleiskaavasta 2021, jolloin sillä tarkoitetaan Lahden kaupunginvaltuuston 25.1.2021 § 14 hyväksymää Lahden yleiskaavaa 2030 (Y-203).

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: ote + asiakirjat Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen (kh:n lausunto, lausunnon liitteet, kv:n päätösehdotuksen liitteet ja Hämeenlinnasta saatu aineisto)